

Q. D. O. M. B. V.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA,  
THEOREMATA ALI-  
QUOT EXHIBENS  
SELECTIORA;

Quam

Divino Auxiliante Numinis,

Ex decreto & consensu unanimi Venerandæ Facultatis  
Philosophicæ in Regia & florentissima universi-  
tate Fennorum, quæ Aboæ est

SUB DIRECTIONE

PRÆCLARISSIMI VIRI,

DN. M. JACOBI FLACHSENII,  
ibidem Metaph. & Log. Professoris Ordinarii,  
Præceptoris & Promotoris sui pl. honorandi.

Pro gradu & Honoribus Magisterii in Philosophia obtinendis,  
publica disquisitioni examinus loco submitit.

LAURENTIUS L. LITHOVIUS

O Bothn.

Ad diem 9 Decemb. Anni M. DC. LXXI.

In Auditorio Maximo.

A BOÆ,

Excusa à PETRO HANSONIO, Acad. Typog.

*Reverendissimo in Christo PATRI ac DOMINO,*

**DN. JOHANNI GEZELIO,**  
**S.S. Th. Doctori celeberrimo, inclytæ Diœcesios**  
Aboensis Episcopo longè dignissimo, nec non Regiae ejusdem  
Academæ Pro-Cancellario Amplissimo, Mecœnati ac Patro-  
trono summâ reverentia æternum devenerando.

*Admodum Reverendo VIRO,*

**Dn. PETRO Bång/ S. S. Th. Doctori & ejusdem**  
in Acad. Aboënsi Professori celeberrimo, nec non Pastori  
in Ecclesia Mariana fidelissimo, meœnati ac Promotori  
summâ observantiâ colendo.

*UT ET*

**Dn. M. JOHANNI FOR-**  
SENIO, Pastori Ecclesiæ Lo-  
jensis & vicinarum Präposito dignissi-  
mo, Nutritio & Fautori pl. honorando.

**Dn. HENRICO J. LITHO-**  
VIO, designato Pastori in Uhlo/  
Patruo magnopere honorando.

**Dn. GUSTAVO L. LITHO-**  
VIO, Pastori in Limingo vi-  
gilantissimo, Fratri honorando.

**Dn. HENRICO Forbus/**  
Uhloæ Senatori prudentiss. & Ci-  
vi primario, Affini semper colendo.

**Dn. GABRIELI L. LITHOVIO, V. D. Ministro in**  
Limingo fideli, Fratri charissimo.

*S.*  
**S**i in eos, quos speramus nobis profuturos, non dubitamus officia conferre, quales in eos esse debemus, qui jam profuerunt. Vos omnino ita de me meriti estis, ut, qua ratione possum, grato animo nomen Vestrum prosequi sim devinctissimus, eoq; magis, quo scio certius, Vestra in me nunquam claudi beneficia. Etsi igitur beneficiis provocatos, agros fertiles imitari decet, qui multo quam acceperunt plus offerunt; ego tamen non omnino ab hac laude alienus mibi videor, si quam plurima Vobis debeam h. e. si submissio obsequio & officiis meis vel servari gratia, vel ali q. cumulariq; beneficia vestra poterant. Ita animus quidem mihi non deest, sed quod aliquâ saltem in re beneficiis vestris ex aquo respondere valeat, sperare non audeo. Has vero pagellas, si Nominibus vestris commendari, ut cupio, & simul testes esse grati erga Vos animi patiamini, veteribus novum beneficium, mihiq; in posterum quoq; ad desiderenda plura animum addetis. Deus vos omnes conservet in Ecclesiæ Reipubl. & proprium Christusq; bonum, Sic voveo

*Reverendiss. Tuum, Tuumq; Admod. Reverendum,*  
*& Vestra omnium Nomina.*

*Submissæ, reverenter & officiose colens.*

**LAURENTIUS L. LITHOVIVS.**

# PRO O E M I U M .



Ine Philosophia homines pueros & rudes esse: peream vero viros & eruditos, vel sapientissimi Senecæ Testimontio perspicuum est, quod Ep. ejus 115. tale extat: *quamdiu animus præceptis sapientie non dum imbutus, quid nisi similimi pueris sumus, quibus omne ludicrum in pretio est:* Cujus enim intellectus ignorantiae tenebris nondum est repurgatus, quanto præstantius eum de rebus ferre iudicium existimes, quam pueros qui nuces, talos & trochos affectant & estimant. Facultas vero cognoscens dum sic ad errores rapitur, appetitivam quoq; ad errorum scopulos vehementer impingere necessum est: unde fit ut non secus ac pueri & turba iners, in his vitæ studiis, vel voluptates impensis amemus, vel opibus quoequinq; ausu inhiemus, inq; vitiorum Syrtes præcipites feramur, dum umbra & opinio bonorum, rerum ignaris turpiter imponit. Philosophiæ proin tanto diligentior opera danda, quanto hæc hisce malis obicem ponere, eademq; evitare docet expeditius. Medelam corporis ægri nemo, sanæ mentis, neglit; anima corpore multo est pretiosior, in ejus sanandis morbis segnior est, studia qui posthabet philosophica. Longe ergo majorem censeo Philosophiæ esse dignitatem & excellentiam quam ut exilis ingenii commendatione æquari possit. Nec id hac vice mihi agendum duxi, Lectori saltem Candido & benevolo indigitare volui, Regias constitutiones & mandatum Venerandæ Facult. Phil. mihi impræsentiarum hanc impo- suisse necessitatem, ut ex amplissimis non minus quam jucundissimis philosophiæ sepimentis aliqua depromerem, quæ materiam examinis publici, cui me accingo, constituere possent: eum ergo in finem Theorematæ sequentia, candidæ philosophantium censuræ submitto, & Deum sapientiæ datorem rogo, ut intellectum suo splendore collustrare dignetur.

# THEOREMA I.

**P**hilosophia est habitus intellectualis, circa cognoscibile  
naturale liberale primò occupatus, ad Summum  
hujus vitæ bonum homini acquirendum.

**S**i uspiam verum est illud tritum: *quot capita tot sensus*; dum de Philosophiæ definitione disquiritur, utiq; est verissimum; tot namq; in Philosophorum, tam antiquiorum quam recentiorum scriptis invenire licet Philosophiæ definitiones, quot ferè extitere Philosophi; & licet aliqua illarum verbis tantum discrepant, plurimæ tamen sensu etiam differunt, quæ discrepantia inde orta est, quod quidam Philosophorum in alia atq; alia significatione voce Philosophiæ usi sunt; in adæquata vero latitudine sua spectatam Philosophiam, modo quo Theorema propositum indicat, rectè definiri existimo. Quod ex analysi ejus logicâ patebit. Propositio hæc est definitiva, in qua subjectum est *definitum*, prædicatum vero *definitio ipsa*. Ad utrumq; pauca. Quantum ad *subjectum*, constat facile unicuiq; vel parum literato, Philosophiam esse vocem origine græcam, & a Pythagora Scholæ Italicae authore, qui in Græcia magna, circa annum mundi, ut vult Kekermannus 3420 docuit, introductam, & vi vocis significare *studium tantum sapientiæ*, usi tamen loquendi dudum invaluuit, ut non magis studium sapientiæ, sic namq; quivis Philosophiæ Tyro Philosophus salutandus esset, sed ipsam sapientiam denotet, atq; sic pro synonymis habentur voces *Philosophiæ, Sophie seu sapientiæ*. Varias acceptiones vocis Philosophiæ scire qui desiderat, adeat Alsted. Encycl: lib. 2. c. 4. Suntq; in *duplici differentia*, quædam *inadæquate* eæq; vel nimis *latæ* vel nimis *strictæ*; *adæquata* autem acceptio est & *propria*, qua accipitur pro complexu liberalium disciplinarum, earum quæ tribus facultatibus cæteris contradistinguuntur, quomodo hic definita est.

**S**i: Prædicatum propositionis seu *definitionem realem* quod concernit absolvitur illa *genere & differentiâ*. Genus con-

Situunt voces *habitus intellectualis*, quod genus esse legitimum patebit perpendenti, Philosophiam esse ex classe qualitatum & quidem unum ex habitibus; *habitusque*; cum sint in duplice differentia, recte ei genus assignatur, *habitus intellectualis*, ut potè proximè superius.

§ Differentia desumpta est ( $\alpha$ ) ab Objecto proprio quod est cognoscibile naturale liberale, quæ differentiæ certi ponuntur limites Philosophiæ, distinguiturq; tum a S. Theologia & a cognoscibili Theologico, tum etiam ab artibus manuarijs, quæ licet sint etiam habitus intellectuales intellectum suo modo persipientes; cum tamen occupatae sint circa cognoscibile illiberale, indignæ sunt quæ cum *Toledo* annumerentur Philosophiæ; namq; (ut ait Horstius) post *lapsum necessitatis gratiâ inventæ sunt*. ( $\beta$ ) A Fine qui summum hujus vitæ bonum est, in cognitione perfecta, & actione honesta positum. Per voculam *primo* distinguitur Philosophia à prudentia Juris & Medicina, quæ etiam occupatae sunt circa cognoscibile naturale liberale, sed non primo, ut facit Philosophia; huc facit illud: Ubi desinit Ethicus, ibi incipit Ictus, ubi desinit Physicus ibi incipit Medicus. Pro bonitate ergo hujus definitioñis licebit argumentari, quod & sufficienter explicet naturam definiti, & cum definito ad quæ pateat reciprocetur, ut probatum.

## THEOREMA II.

*Philosophiae usus in Theologia est maximus.*

Licet dudum à viris excellentissimis sit evictum Philosophiæ usum in Theologia esse insignem, tamen cum huic assertioni semper possit objici, in hujus quoq; Theorematis ventilatione memet exercere volui. De hac assertione Clemens Alexander, lib. i. Strom, ita differit: *Etsi ipsa sibi sufficit, nec opis alienæ indiget Doctrina Salvatoris, cum sit potentia & sapientia ipsius Dei: tamen Græcanica Philosophia si accesserit, non quidem validiorem facit veritatem, sed Sophisticos insultus ab ea amolitur & insidias omnes avertens, sepes & lorica est vineæ Dominica.* Si testimonij agendum esset, quam plu-

Amà in eandem sententiam ab excellentissimis etiam Theologis pronunciata adducere possem; Verum alia cundum est viâ. Veritas Theorematis ut eo commodius adstrui possit, ambiguitas tum ex *subjecto* propositionis tum *praedicato* tollenda. Philosophia hic non intelligitur in *concreto*, sic namq; significat vel varias variarum opinionum sectas, vel copiosam myriadem quæstionum spinosarum in utramq; partem disputabilium, cuius modi Philosophorum vicem dolet Seneca Ep. 45; *Sed quantum temporis quibusdam verborum cavillatio eripit & captiose disputationes, quæ acumen irritum exercent, necltunt nodes & solvunt, instar puerorum, qui pilam percutiunt & repercutiunt ferili voluptate.* — Sed in *abstracto* qualis in se & sua natura esse debet, prout est donum Dei in perfectionem intellectus nostri, circa intellectionem veri, & voluntatis, in actione virtutis concessum. Vox *Theologie* etiam non accipitur pro qualicunq; notitia articulorum fidei & religionis Christianæ veroq; Dei cultu, ubi magis laudanda piscatoria simplicitas, quam Dialectica subtilitas. Nec primario pro tali rerum Theologicarum cognitione, quæ simplicioribus Ecclesiæ ministris sufficere potest, ad quodammodo formandas conciones ad populum, sed tali Theologia, qualem in Episcopo requirit Paul. Tit. I. 9. *ut sit duvælos & exhortari in doctrina sana & eos qui contradicunt arguere.* Estq; Theologia hoc modo perfecta cognitio mysteriorum divinorum, conjuncta cum potentia excellenti resistendi contradictoribus. Per usum etiam in Theoremate intelligi-  
sur usus legitimus, abusus vero seu usus illegitimus consistens in prava & sinistra applicatione & interpretatione terminorum & regularum Philosophicarum removetur. Ex quibus sensum Theorematis satis superq; colligi posse existimo. Circa hanc assertionem tres potissimum reperiuntur opinione:  
1. Eorum qui Philosophiæ nimium tribuunt, magisterium in Theologiam concedendo. 2. Eorum qui Philosophiæ multum detrahunt, clamitantes eam non tantum inutilem, sed & perniciosa. 3. Eorum qui mediâ incidunt viâ statuentes Philosophiam in usu legitimo constitutam dupli ratione in Theologia utilem esse.

1. *Preparando subjectum cognoscens hominem sc. mens*  
enim per se tenebris est obsita & obtusa, nisi acuatur disci-  
plinis Philosophicis, ut verum distinctius percipere & de fal-  
so celerius accuratiusq; judicare possit.

2. *Illustrando ipsum objectum cognoscendum, non quidem*  
quod illud ratione sui illustratione egeat; est namq; *lucerna*  
*pedibus nostris*, sed propter adnatam cæcitatem intellectus  
nostrī. Cumq; tria numerentur perfecti Theologi requisita  
sc. ut sit *διδακτικὸς* sit *ἐλεγχτικὸς* & sit *ἐξηγητικὸς*, in omni-  
bus tribus Philosophia usum præbet non vulgarem, tum sup-  
peditando explicationem terminorum simplicium, non mere  
biblicorum *ἀντολέζεται* in scripturis occurrentium, vel Ecclesi-  
asticorum talium quæ tamen *κατὰ διάβολον* in pandectis sacris  
reperiuntur, tum etiam promovendo intelligentiam & con-  
firmationem secundariam quæstionum, quas vocant mixtas,  
in refutatione deniq; & exegesi adornanda, quantum juvet  
Philosophia, rerum harum non ignarus in propatulo est.

### THEOREMA III.

*Non Entis nulla est scientia, nulla prædicata.*

**N**ihil est frequentius in ore Philosophorum, quam *quod Non Entis nulla sit scientia, nulla operationes, nullæ proprieta- res*; In expositione tamen omnes non conveniunt. Cumq; propositio hæc, potentia sit duplex, ex eo quod hic uni sub-  
jecto duo tribuantur prædicata, eandem per duo membra ex-  
plicare juvabit. Quoad prius, sciendum, quemadmodum  
Vox *Entis bifariam* accipi consuevit ( $\alpha$ ) nominaliter, quod  
Essentiam ab actuali existentia abstractam denotat, includitq;  
tum Ens actu tum etiam potentia. ( $\beta$ ) participialiter, pro-  
ut denotat Ens actu existens: juxta illud: participia denotant  
actus suorum verborum. Ita vi regulæ, *quot modis dicitur nnum oppositorum*, *tot modis dicitur & alterum*, necesse est  
vocem *Non Entis* dupliciter accipi. 1. ut opponitur Enti in  
priori significacione, tum id dicitur *Non Ens*, quod nec est

jam, & cui repugnat esse. 2. In posteriore acceptione per Non  
Ens intelligitur id, quod actu in rerum natura non existit. Ut  
vero constet quid per Non Ens in theoremate intelligatur,  
dico, licet duplarem istam acceptiōem apud Arist. reperiri  
ciamitent, tamen per Ens intelligitur id tantum apud accu-  
ratiōes, quod actu existit, unde liquet quid sibi velit no-  
trum Non Ens. Intellige autem Non Ens tam de Non Ente  
per complexionem, seu de propositione falsa, quam de Non  
Ente simpliciter. Tantum ad Subjectum. Quantum ad mem-  
brum posteriorius, prius prædicatum ita accipe, Non Entis  
non dari scientiam positivam, affirmantem, per se & directam,  
quin detur negativa, destruens, per accidens & indirecta nul-  
lum est dubium. v. g. in Logica removetur propositio fal-  
sa, in Physicis destruitur vacuum, in Metaph. Ens Negativum,  
situm & potentia, agiturq; tantum indirecte, quatenus Ens  
negativum cognoscitur negatione Essentiæ positivæ. Nec cir-  
ca intellectum posterioris prædicati error oriatur, observan-  
dum prout vulgo distingui solet inter prædicata essentialia  
seu quidditativa & inter accidentalia seu contingentia; de  
posterioribus intelligendum hoc πολυθρύλαγτεν Philoso-  
phorum non de prioribus: nam prædicata quidditativa sunt  
æternæ veritatis & convenientiū subiecto licet non existat; po-  
sito enim nullos hodie esse leones, vera tamen esset hæc pro-  
positio: leo est substantia &c. Cumq; de prædicatis acciden-  
talibus regula intelligatur, inde vulgo ita enunciari consve-  
vit: Non Entis nulla sunt accidentia. Sed nec adhuc omnis  
sublatā est difficultas, plurima namq; adduci possunt exempla,  
in quibus de Non Ente revera prædicantur prædicata accidentia.  
v. g. Ecclipsis futura est cognita, sanitas ægro est am-  
bilis, finis nondum obtentus dicitur appetibilis &c. Verum  
observandum prædicata seu accidentia esse in duplice differen-  
tia, quædam sunt denominantiæ intrinsecæ, quæ non Enti in  
tempore præsenti convenire nulla ratione possunt, quibus ve-  
ro non repugnat esse & certo sunt futura convenientiū in  
tempore futuro, ut dies extremus erit horribilis, aut quæ a-  
liquando fuerint, in tempore præterito, ut Turnus est victus

ab Aenea; alia autem sunt extrinsecè denominantia ab actu intellectus phantasie aut appetitus, hæc etiam Non Entibus competunt, ut patuit in datis exemplis: nam possunt hæ facultates exercere suos actus etiam circa res non existentes & dare ipsis prædicata realia. Hanc distinctionem nobis suppeditat Arist. lib. 9. Meth. c. 7. Prædicata privativa censemur hac eadem distinctione, sunt enim in duplice differentia: quædam privativa sunt talia, ut opponantur terminis positivis denominantibus intrinsecè, ut cæcus videnti, ubi utrumq; est intrinsecè denominativum, juxta regulam: *habitus & privatio sunt circa idem*; quædam vero talia, ut opponantur terminis positivis extrinsecè denominantibus, & sic etiam ipsa extrinsecè denominantia appellantur.

## THEOREMA IV.

*Multiplicatis existentiis, non multiplicatur suppositum.*

IN expositione hujus quoq; theorematis primus labor explicationi terminorum erit impendendus. Terminum quod attinet *existentie*, licet non ignoraverim valde acutè ab acutissimo Scaligero dictum lib. i. de Plant. *Essentiam aliud esse & aliud existentiam*, solis claris ac divinis ingenii compertum est, qui abducto à fationibus animo, soli student veritati. Cui consentit Zabarella *existentiam* vocans additum quiddam *Essentia*. Salvâ tamen autoritate tantorum virorum, nixus alienum autoritatem & rationibus, dico per *Existentiam* nihil aliud intelligi, quam *Essentiam actualēm*; cumq; *Essentia* nulla datur nisi *actualis*, *Existentiam & Essentiam* Synonyma esse sequitur. Porro observandum *Existentiam* esse, vel *totius*, vel *partis*, vel ut alij: *Completam vel incompletam*. Intelligenda in theoremate, *Existentia* in sensu posteriori, partes namq; cum sint *Entia*, utiq; etiam propriam habebunt *Existentiam*. *Suppositum* denotat substantiam singularem, incommunicabilem, per se, independenter & ultimè subsistente, estq; simplex, unius compleæ *Essentia* & naturæ, quale homo, vel *compositum*, quod constat pluribus *Essentiis*,

B

qua-

quarum neutra ad constitutionem alterius per se est ordinata, ut ferrum ignitum, de utroq; loquitur Theorema. Multiplicatio hic multitudinem diversarum existentiarum indigit, ut sensus sit: licet datur plures Existentiæ partiales, non tamen sunt plura supposita, cui oppositum est principium philosophicum Photinianum tale: Multiplicatis Existentiis, Multiplicatur suppositum. Falsitas principii Photiniani & veritas propositi Theorematis apparebit, si perpendantur exempla sequentia: *anima & corpus, diverse licet existentie; unum constituant hominem.* Idem homo hoc tempore nulla scientia potest esse prædictus, alio tempore multis gaudere habitibus, manet tamen unum suppositum, aqua sale mista, ferrum ignitum, animal gestans uterum: diverse Existentiæ, unum suppositum.

## THEOREMA V.

*Prædicamentorum doctrina in Logica, objecti ejusdem præcognitioni inservit.*

Quot & quid sint prædicamenta, inter Logicos ut plurimum convenit; an vero ad Logicam spectent, & si id, quo jure? vehementer adhuc controvertitur. Ramum & Ramæos qui consult, audit ea in Logicis plane esse aliena, quod innuit lib. 4. Schol. Dial. c. 1. inquiens: *Omne Logicum est vel Inventionis vel judicij; atqui neutrum de pædicamentis dici potest;* &c. Cujus minorem probat prolixe in sequentibus, voluntq; Ramæi quod in ijs vere Logicum est Ramum suo loco sc. inventionis non neglexisse, videatur Heizo Buscherus lib. 1. Harm. Log. & Beurhus. in pæd. log. part. 2. sed quis est qui non videt Ramum & Ramæos sibi contradicere? Primò enim dicunt prædicamenta non pertinere ad Logicam; mox autem quod in locis inventionis proprijs tradi possint. Suo etiam scipsum jugulat gladio Sluterus, dum pro Ramo, argumentatur hoc modo: *Quæcumq; disciplina agit de notionibus secundis &c. illa non agit de rebus, Logica id facit.* E. Quomodo ergo prædicamenta in locis Inventionis tradi possunt? In schola Peripatetica percipies autores partim fluctuantes, utpote Zab. lib.

2. c. 5. de nat. log. qui inquit: *Doctrinam prædicamentorum diverso respectu esse partem Logicæ & non esse.* Alij, inter quos est F. Crellius, docent prædicamenta pertinere ad Metaphysicam  $\chi\mu\nu\sigma$  seu possessione, ad Logicam vero  $\chi\eta\sigma$  seu ratione usus; Alij vero rectius sibi sapere videntur, qui Doctrinam prædicamentorum partem Logicæ Essentialis contendunt, unde apparet Peripateticos in adornandis systematisbus Logicis, dum eam dividunt in partem communem & propriam, communem apud Arist. dicunt absolvitribus libb. sc. libro *Categoriarum, de Interpretatione & prioribus Analyticis.* Sed recta via incedunt à studiis partium liberri, qui doctrinam de prædicamentis ad Logicam admittunt, sed ad tractatum ejus proæmiale, ubi in Objectum operationis Logicæ est præcognoscendum, ut sciat eo melius Tyro Logicæ, latitudinem rerum, tanquam in tabella sibi propositam, quibus deinceps notiones Logicæ sunt imponendæ, quod cum egregiè præstent prædicamenta, non male rationes subduxisse videntur iij, qui hunc ijs locum assignavere. Hæc fuit quoq; mens Zabarellæ, qui loco citato dixit prædicamenta partim spectare ad Logicam, si universam tractationem Logicam spectaveris sive ea principalis sive proæmialis sit; non spectare ad Logicam, si de principali tractatione que est de notionibus secundis quæstio sit. Reliqua reservantur disquisitioni publicæ.

## THEOREMA VI.

*Negationis extra Syllogismum & in Syllogismo non semper eadem ratio est.*

Syllogismus salvatoris qui extat Joh. 8. *Qui non est ex Deo verbum Dei non audit; Iudei non sunt ex Deo.* E. non audiunt verbum Dei; item ille Apostoli: *Illi non manent nobiscum qui non sunt ex nobis;* *Pseudo Apostoli non manent nobiscam.* E. non sunt ex nobis. & in tali forma alij occasionem dederunt dubitandi; an omne enunciatum quod extra Syllogismum est negatum, tale quoq; sit in Syllogismo, & qui-

dem an assumptio in datis Syllogismis sit negata? cuius sententiae affirmativam vehementer tuetur Danhav. tractatu de Syll. Inf. item apol. pro codem, his rationibus: 1. Quia nucleus respectus accidentalis & extrinsecus potest mutare negationem in affirmationem a se essentialiter diversam, qualis respectus est propositionis majoris ad minorem. 2. Quia copula est affecta negatione, unde judicandum de propositionis affirmatione & negatione. 3. Ab absurdo si haec enunciatio, Judæi non credunt est affirmata, tum opposita necessario erit negans, haec sc. Judæi credunt. In contraria autem sententia sunt magni nominis viri alij, qui dicunt minorem in datis Syllogismis & similibus esse affirmatam. 1. Quia part. NON, non afficit copulam formaliter sed est pars Medij termini, qui subjectum est in Majori, prædicatum in propositione minori; quod ulterius patet ex inde quia illa particula non reddit maiorem negantem. E. nec minorem. 2. Quia si assumptio ista esset negata, haberet Syllogismus quatvor terminos. 3. Quia in tali forma dantur Syllogismi, quorum conclusio est affirmata, quod fieri non posset si propositione minor esset negata nam conclusio debet sequi partem debiliorem. 4. Si haec assumptio esset negata, tum Syllogismus esset ex meritis negantibus. Plura videlicis apud Scheibl. & Scharff. Honold. Thur. Rationibus magni alias Danhaveri quid sit reponendum, studio brevitatis reservo συζητήσει.

## THEOREMA VII.

*Non datur in homine anima præter rationalem.*

In homine tres inventari animas realiter distinctas, unam vegetativam, alteram sensitivam & tertiam rationalem, non paucorum ex antiquioribus fuit sententia: existimabant enim antenatibilitatem homini competere animam vegetantem, post sentientem, deinde rationalem; & quidem ita, ut accedente sensitiva pereat vegetativa, accedente rationali, pereat sensitiva; videantur Conimbr. lib. i. de Generat. & Corrupt. c. 4.

verum cum haec assertio duo introducat absurdia. 1. Quod sic homo triplicem habebit essentiam, primo plantarum, deinde brutorum tandem humanam; quod est contra principium Metaphysicum hoc: *Entis unius una est essentia.* 2. Quod hinc sequeretur, hominem duplice sentire mortem ante nativitatem. Cumq; dubium hoc exoriatur inde, quod homo diversam videatur vivere vitam in utero & extra uterum, secundum, vitam sumi nunc pro attu primo, nunc, pro secundo; priori modo semper quamdiu vivit homo unam vivit vitam posteriori modo, in utero vivimus vitam plantae, quia nutrimur & augemur, extra uterum primum vitam animalis, quia audimus videmus &c. tandem vitam hominis ubi ratioe inari incipimus. Una ergo in homine anima est, quæ varias habet potentias, per quas etiam se varie exercit, ut non tantum non opus, sed & absurdum sit, plures in homine animas comminisci.

### THEOREMA VIII.

*Datur felicitas civilis consistens in operatione virtutis, secundum virtutem optimam & perfectissimam, in vita perfecta.*

Duae presenti Theoremate expediuntur *questiones*, prior est de *existentia felicitatis civilis seu summi, ut vulgo vocant, boni, altera, in quo consistat.* Quantum ad priorem: Actionum humanarum moralium finis quidam est ultimus (intelligo jam ultimum non ab soluere, sed in suo genere) nam ut Arist. lib. Eth. 1. cap. 2. Loquitur: *Vita proposito carens fine, insignis stultitiae argumentum est*, qui finis dicitur felicitas civilis, item vulgo Summum Bonum. Dubitari tamen cæptum, & quidem non immerito, *utrum aliqua in rebus humanis reperiatur felicitas*, seu quod idem est, *an homo in hac vita possit esse felix?* Negativam syadere videntur ratio, experientia & testimonia tum sacra tum sapientum propheticorum. Ratio: ( $\alpha$ ) quia felicitas est divinorum æternorumq; affectio, humana vero omnia sunt terrena & mortalia imo vita hæc materia est litis, umbra tenebriscosa, voluptas cum dolore permista, imago mortis. ( $\beta$ ) quia hominum vita infelior est

quam aliorum animantium. ( $\gamma$ ) quia nullus hominum in hac vita reperitur, qui perfectissima virtute claruerat, sublatâ autem causâ tollitur effectus. Experientia: vitam humanam miseriis esse obnoxiam, calamitatibus implicatam varijsq; perturbationibus agitatam quis nescit, imo in ijs, qui in serie feliorum celebrantur, nihil præter inanem auram, præter umbram & fumum extitit, omnesq; vitam hanc flentes auspicamus & fallaci quadam vitæ umbra deludimur. Testimonia Sacra: ut Eccles. xl.i. 2. 3. 4. 5. Job. xiv. 1. 2. Ecclesiastis 1. 2. Joh. xv. 1. 20. Heb. XIII. 14. Rom. VIII. 22. Salomo major erat omnibus regibus terræ divitiis & sapientiâ, ut dicitur, II. Par. IX. 22. Ipse tamen confitetur Ecclesiastis cap. I. 13. *vidi omnia quæ sunt sub sole, quæ ecce omnia sunt vanitas & afflictio spiritus.* Testimonia hujus rei prophana possent adduci innumera. Notum est Solonis illud apud Herodot. lib. I. & Plutarch. in Solum, quod Cræso suggessit, ne beatum quemquam diceret, dum hanc vitam viveret. Homerus inquit: ὅδες ἀκινότερον γαῖα τρέφει ἄνθρωποι. Pindarus: πᾶς οἱ ἄνθρωποι ξυμφορῇ καὶ σκάσει ὥνται ἄνθρωποι. Octavius Augustus, qui cum Jove imperium divisiſſe sibi videbatur, teste Seneca c. 5. brevitate vitæ, non desit quietem sibi precari & vacationem petere a Republica. Possent, inquam, his adhuc longe plura addi; verum cum ad singula hæc facilis sit responsio, affirmativa quæſtionis est verior, quia multis probari potest argumentis dari virtutem & inde manantem operationem, in qua felicitas civilis collocatur, unde inverti potest argumentum tertium a ratione allatum, & inferri contrarium, hoc modo: posita causa ponitur effectum; Atqui datur virtus & inde resultans operatio virtuosa. E. & Summum Bonum. Posteriore, quod concernit, quæſtionem, in quonam S. B. confitiat, authores non minus variant. Aug. lib. 9 de Civ. Dei c. 1. prohibet Varronem quondam hac de re 288. numerasse ſententias, non quæ eſſent, ſed quæ eſſe poſſent. Haurit unusquisq; inquit Arit. I. Eth. c. 5. opinionem ſuam de Summo Bono, plerumq; ex vitæ genere & instituto, quod ipſe ſectatur. Qui ergo voluptatibus dediti ſunt, in voluptate corporis S. B. collocant, quod

quod et si pecudum magis quam hominis bonum est; pecudibus enim & belluis lajor venter est, quam homini, hoc tamen nomine commendatur quod nonnulli, m. qui in magna constituti sunt dignitate, rectius saepe non sapiunt, quos nihil mirum, vulgus si imitatur: *Quicquid enim*, ait Arist. 2. Pol. c. 8. *apud civitatis principes habetur in pretio, id necessarium est & aliorum civium opinionem sequi.* Sed cum haec voluptas 1. Deo sit exosa. 2. bestiis similes reddat. 3. honestas actiones impedit. 4. hominem privet judicio, mentemq; excœctet. 5. omnes animæ potentias contaminet. 6. corpus corrumpat. 7. & deniq; fortunæ bona destruat; S. B. nomine venire nequaquam potest. Divitiis qui inhiant, in iis felicitatem ponunt, ast cum non sint, 1. bonum ~~περιττόν~~ h.e. humana industria comparabile, sœpè namq; sit, ut in labore assidui inanes culmos excutiant, nec 2. propter se expetuntur, 3. a fortuna dependeant. 4. nec seipsis sunt contentæ: *eternum quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aque.* 5. Quod pessimi quiq; ditescant, teste Theog. Nec 6. sunt bonum communicativum: nam facilius aquam ex pumice expresseris, quam ex divitis manu nummum, qui, ut jocatur Plautus, *vel famem utendam, si roges, non sit daturus.* Nec deniq; 7. bonum difficulter mobile, fortunæ enim sunt ludibria. Et ut paucis multa, brevitati studens, comprehendam, S. B. neq; consistit in honore, potentia aut dignitate. Nec in habitu virtutis, sed in sola actione virtutis non interrupta, Sed ad ultimum usq; vitæ halitum continuata, huic requisita Summi Boni a Philosopho recensita verè competunt, utpote quod sit 1. summum & perfectissimum 1. Eth. 7. (2) propter se experibile 1. Eth. 3. (3) Hominis studio & industria comparabile 1. Eth. 4. (4) proprium & domesticum 1. Eth. 5. (5) se ipso contentum 1. Eth. 5. (6) multis communis non quibusdam proprium 1. Eth. 9. (7) sui communicativum. 1. Eth. 5 (8) Divinitus datum ac civile. 1. Eth. 9. (9) non violentum. 1. Eth. 3. (10) honorabile. 1. Eth. 12. (11) Difficulter mobile. 1. Eth. 3.

*Sed Deo unico Summo nostro Bono sit laus & gloria in secula nunquam terminanda.*

Venerabili & Praestantissimo VIRO JUVENI,  
DN. LAURENTIO LITHOVIO, Bothniensi,  
Philosop. Candidato dignissimo, pro summis honori-  
bus publicè disputanti, amico per dilecto, licet  
occupatissimus applaudere volui:

**V**isa mihi fuerat duplex te ambire LITHOVI  
Sponsa simul: que sunt Eusebie & sophia.

**I**llam junxisti primum tibi: forte relictam,

**S**e putat hac: ergò jungū utramq; tibi.

**A**ltera lis oritur, cui sis jungendus amicæ;

**U**pssaliæ, aut urbi huic in patria, Abodicea.

**H**ec tibi prima fuit studiorum mater Aboa:

**H**uic super inducta est, altera at Uppsalia.

**E**rgò suum meritò natum repetivit Aboa:

**A**tq; tibi gaudens laurea sesta parat.

**T**u tamen ambabus, proles gratissima, honores

**Q**uos capis, acceptos, dulcis amice, refers.

**U**traq; & in laudes conspirat: & optat ut annos

**N**estoreos, Christus te superesse velit.

hoc ludicro schediasmate,

**M**ARTINUS MILTOPÆUS,

Acad. Ab. h.t. Rector.

---

**P**ereximie Dn. LITHOVI, amicorum Unio.

**E**X illo ferè tempore quo infelcis ævi æru-  
mnis Parens meus subductus est, non tantum  
ipsæ studiorum radices vilæ sunt fore instabiles,  
sed levem ex illis quem obtinebam fructum  
amariorem fecit, partim quorundam severior  
censura, partim occulta mala quæ indies græ-  
sabam.

sabantur. Interim ut nihil à parte omni miser-  
rum existit, ipsiusq; innocentiae indicium quas  
est, si quâ contemptus feruntur & invidia, ita  
penitus jacentem paterne erigere voluit Deus  
ille supremus ac Numen ineffabile, qui blandi-  
oribus seculi moribus excussis, dignissimæ rei  
inter mortales antiquorem, illibatæ nimirum sapi-  
entiæ, & secretæ tranquillitatis conscientiæ,  
excitavit. Hinc ergo factum est, ut veram in  
hoc mundo vitam judicem, quæ & minimum  
habet vanitatis, & ambitionem demit omnem,  
& bonæ mentis beatæq; mortis exempla me-  
ditari quotidie, & eruditionem inter pulcher-  
rima, virtutem inter præstantissima numerare  
docet. Sed nec illud vulgaris fortunæ nomen  
est, fidum quendam habere amicum ac labo-  
rum socium, in cuius pectus per jocos perferia  
transire possis liberè, vel cum opus, levitate  
quadam cordis frangere & fallere improbita-  
tem mundi degeneris, vel contentione pari,  
studia literarum, percolere. Qua etiam in  
parte mesatis felicem prædico, cui Tua jam per  
biennium vel quod amplius contigit consuetu-  
dine frui, quam etiam in posterum duraturam  
confido, non quòd solet migrantium animis  
emigraturam; quot interea genuina fidelitatis  
ac fraternitatis exempla præstiteras mihi, non

est quod repetam, omnium gratias non facio  
quidem nunc, acturus in perpetuum quavis oc-  
casione. De cætero Gradualem hanc Dispu-  
tationem, ob varietatem rerum & acumen, ipsi⁹ q;  
styli amabilem facilitatem, non laudo solum,  
sed late extollo supra plurium scripta, quæ  
vel vocabula habent absq; delectu congesta;  
resq; tales quæ ruunt culpa universorum. Ilgi-  
tur cum statim, in tot laborum præmium re-  
gina rerū *sapientia* diligentiam Tuam coronan-  
dam duxit, pergas virtute Tua, primum sco-  
pum, Gloriam Dei; alterum, Parentis senio fes-  
sæ desiderium, fratum & amicorum vota, ju-  
giter attingere: De novis porro cum nihil ha-  
beam nisi quod variæ prodeant consultationes,  
ut solet fieri inter varia capita, haç vice deme-  
rebor silentium, Tantum dico si ex inconci-  
na literarum forma imbecillitatem reliquam  
videris, condonanda censebis quædam huma-  
nitati, ignorantiae quædam, festinationi omnia.  
Vale mi alter Ego quam diutissime.

*Scripsit tuus*

*D. ACHRELIUS.*